

A Szépirodalom és Ismeretterjesztés Kollégiumának középtávú stratégiája

2012–2015.

A Szépirodalom és Ismeretterjesztés Kollégiuma az újonnan létrehozott kollégiumi rendszerben 2012 januárjában 8 fő kurátori összetételben kezdte meg működését. Tagságát a szakmai szervezetek delegáltjai, illetve miniszteri hatáskörben kinevezett kurátorok alkotják. Megtalálhatók közöttük a magyar felső- és közoktatásban, a kulturális és irodalmi életben ismert és komoly szakmai elismertséggel bíró személyek.

A kollégiumot, annak szakmai összetétele alkalmassá teszi a hatáskörébe tartozó feladatok ellátására, az igényes szakmai döntések meghozatalára.

Az NKA Bizottsága Középtávú Stratégia tervében megfogalmazottak szerint a kollégium – támogatást adhat többek között „...művészeti alkotások új irányzataira, új kulturális kezdeményezésekre, a kultúrával kapcsolatos tudományos kutatásokra”.

A Szépirodalom és Ismeretterjesztés Kollégiuma az Nemzeti Kulturális Alap Kollégiumai között a legkisebb költségvetésű kollégium, ám tárgykörébe tartozó két nagy kulturális területen kell a pályázati pénzek leghatékonyabb felhasználásáról döntenie.

Az újonnan létrehozott kollégiumi rendszerben a Szépirodalom és Ismeretterjesztés Kollégiuma a rendelkezésére álló éves költségvetési keretéből alapvetően két területet tud kielégítően támogatni:

- írók, költők, kritikusok, irodalomtörténészek, művésztanárok, ismeretterjesztő, a környezetkultúrát, a környezet- és társadalometikus magatartást fejlesztő művek megírására kiírt pályázati felhíváson keresztül – alkotó-, illetve kutatómunkát; valamint

- hagyományos és kiemelt támogatásként kiírásra kerülő felhíváson keresztül: magas színvonalú, hagyományt indító, ill. többéves hagyománnyal rendelkező irodalmi és ismeretterjesztő rendezvényeket (szakmai táborok, fesztiválok, konferenciák, író–olvasó találkozók, olvasás-népszerűsítési programok).

Alkotó-, kutatómunka támogatását a Magyar Szak- és Szépirodalmi Szerzők és Kiadók Reprográfiai Egyesületével évek óta történő eredményes együttműködésével végezte a szakmai kollégium, amelyet a Szépirodalom és Ismeretterjesztés Kollégiuma is továbbhagyományoz. Tavaszi alkotói felhívásai a MASZRE-val közösen fogalmazódnak és a létrejött megállapodási szerződésben foglaltak szerint zajlik a támogatás odaítélése.

Az NKA Bizottsága által megfogalmazott középtávú stratégiai terv szerint a kollégium feladata a jövőben „...egy új alapokra helyezett, értékteremtő központú, hosszú távú (2 éves) alkotói program kiírása és támogatása”.

A hosszú távú – kétéves – alkotói programok esetében az alkotói támogatások odaítélését alapos megfontolás után, nagyobb irodalmi és ismeretterjesztő-tudományos alkotások elkészítéséhez kívánja biztosítani a kollégium. Ennek átgondolását követően tudja vállalni a kollégium a Bizottság ajánlását, hiszen a kétéves elkötelezettség nagyobb lehetőséget, de egyben nagyobb felelősséget is ró alkotóra és döntéshozóra egyaránt. A kollégiumi középtávú stratégiájában ez az elképzelés – „egy új alapokra helyezett, értékteremtő alkotói program” – szerepel, kidolgozása folyamatban van. Jelen elképzelések szerint a hosszú távú alkotói programok megvalósításához a kollégium a jövőben is az eddigi gyakorlatban jól bevált pályázati felhívási kezdeményezéssel kíván élni, de nem tekint el a rövidebb 6-12 hónapos alkotói támogatások odaítélésének lehetőségétől sem. (Utóbbi esetben a Magyar Szak- és Szépirodalmi Szerzők és Kiadók Reprográfiai Egyesülete által, szerződésben biztosított összegeket használná fel elsősorban, míg a rendelkezésére álló „saját keretből” támogatná a hosszú távú alkotói programot.)

Programok esetében azonban – elsőként a Szépirodalmi és Ismeretterjesztés Kollégiuma felhívása jóváhagyásával – a hosszú távú támogatási modell megvalósul. Rendezvények, programok támogatásakor a hagyományos felhívás mellett, kiemelt támogatással a kollégium éppen a tervezhetőség és kiszámíthatóság szempontja érvényesítését tűzte ki céljául.

A Szépirodalom és Ismeretterjesztés Kollégiuma Bizottság ajánlása szerint – 2013., 2014. évre lehetőséget kíván biztosítani a tárgyköréhez tartozó kulturális élet intézményeinek, szervezeteinek tárgy évi rendezvényeinek megalapozott tervezhetőségéhez, illetőleg a többéves hagyománnyal rendelkező irodalmi és ismeretterjesztő programok támogatásának elkötelezettségét is magára vállalja.

A kollégium – érzélve a tudományos ismeretterjesztés nehéz helyzetét – a jövőben is jelentős támogatást kíván nyújtani a kisebb közösségek, nehezebb helyzetben lévő tudományos társaságok, intézmények programjaihoz.

A kultúrának a kis közösségek számára történő „eljuttatása” alapvető nemzeti érdek. A nehezebb gazdasági helyzetben lévő intézmények számára is elengedhetetlen a nemzeti kultúrából való részesedés, amely a kultúra anyagi és személyi „hordozóin” keresztül képzelhető csak el. Ennek a támogatása azonban a legtöbb esetben esetleges, illetve nehezen megoldható. A Szépirodalom és Ismeretterjesztés Kollégiuma középtávú elképzeléseiben szerepel e terület a hagyományos felhívások szerinti súlyozott támogatása, esetlegesen meghívásos pályázati körbe történő bevonás átgondolásával. Ezért is tartja fontosnak a jövőben az olyan szervezetekkel való szorosabb együttműködést, amelyek célkitűzései között szerepel a kulturálisan hátrányos csoportok, közösségek támogatása. A kultúra, mint közösségmegtartó erő, a kis települések, kis közösségek fennmaradásának egyik meghatározó eleme. Ha a kultúra – illetve annak jeles képviselői, illetve alkotásai –, képes „házhoz menni”, akkor a meg- és fennmaradásra nagyobb az esély.

Az NKA kollégiumai közötti szoros együttműködésben (Folyóirat-kiadás, Könyvkiadás és Közgyűjtemények Kollégiumával) egy összehangolható támogatási gyakorlat sikeresebb programokat eredményezhet, hatékonyabb támogatási rendszer valósulhat meg a „házhoz menni” cél megvalósításakor.

Az együttműködést az elkövetkező években alkotó területen is fontos feladatának tekinti a kollégium. Az alkotói támogatások odaítélése a magyar irodalmi és tudományos élet sokszínűségét, annak szakmai színvonalának az emelését (is) biztosíthatja. Ennek a biztosítása azonban leginkább akkor képzelhető el, ha a kollégium a különböző szakmai és tudományos szervezetekkel szoros kapcsolatot épít ki. A hazánkban remélhetően mielőbb kibontakozó kulturális magán mecenatúra pedig arra kell, hogy ösztönözze a Szépirodalmi és Ismeretterjesztő Kollégiumot, hogy a maga eszközeivel új alkotások létrehozását segítse elő, amelyek támogatása nélkül azok nem jöhetnének létre.

A Szépirodalom és Ismeretterjesztés Kollégiuma – ismeretterjesztés tárgykörében – az eddigieknél nagyobb hangsúlyt kíván helyezni a környezeti kultúra témakörének, amely fontos része a magyar kultúra egészének. Középtávú elképzelései között – e területre vonatkozóan –, akár speciális felhívás megfogalmazásával is behívja a támogatást leghatékonyabban felhasználó pályázói kört.

Budapest, 2012. augusztus 31.

Dr. Szakály Sándor,
a Szépirodalom és Ismeretterjesztés
Kollégiuma vezetője